

Biotopy ČR – IV.část

Marek Banaš

Katedra ekologie a životního prostředí

UP Olomouc

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Sylabus II.části

- Alpinské bezlesí
- Potoční biotopy
- Prameniště a rašeliniště
- Sekundární trávníky a vřesoviště
- Křoviny
- Lesy

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Informační zdroje

- Chytrý M., Kučera T. Kočí M. (2001): **Katalog biotopů České republiky**. Interpretační příručka k evropským programům Natura 2000 a Smaragd. AOPK ČR Praha, 307 p.
- Chytrý M. (2007): Vegetace ČR. Travinná a keříčková vegetace. Academia, Praha. 528 p.
- Chytrý M. (2009): Vegetace ČR. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace. Academia, Praha. 524 p.
- Míchal J., Petříček V. [eds.] (1998): Péče o chráněná území II. AOPK ČR Praha, 714 p.
- Petříček V. [ed.] et al. (1999): Péče o chráněná území I. AOPK ČR Praha, 452 p.
- Sádlo J., Storch D. (1999): Biotopy České republiky. Institut dětí a mládeže MŠMT ČR Praha, 94 p.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

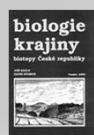
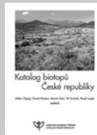

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

edice PLANETA ROČNÍK XIV, číslo 9/2006 Pravidla
hospodaření pro typy lesních přírodních stanovišť v
evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000
edice PLANETA ROČNÍK XII, číslo 10/2004 Natura 2000 a lesy
"Problémy a příležitosti" (interpretační příručka Evropské
komise) 2000 v České republice
edice PLANETA ROČNÍK XII, číslo 8/2004 Zásady péče o
nelesní biotopy v rámci soustavy Natura 2000

www stránky:

Ohrožení a ochrana vegetace České republiky – nelesní
biotopy

<http://botany.upol.cz/atlasy/spolecenstva/index.html>

Červená kniha biotopů

<http://www.usbe.cas.cz/cervenakniha/>

NATURA 2000

<http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

A Alpínské bezlesí

(A1.1) Vyfoukávané a zapojené (A1.2) alpínské trávníky

Natura 2000. 6150* Siliceous alpine and boreal grasslands – prioritní stanoviště

esf
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Struktura a druhové složení:

A1.1: Nezapojené porosty, plochy holé půdy.

Trsnaté trávy (*Avenella flexuosa*, *Festuca supina*) a keříčky (*Calluna vulgaris*, *Vaccinium myrtillus*).

Bohaté mech.patro: lišejníky rodu *Cladonia* a *Cetraria*, mechy rodu *Polytrichum* a *Racomitrium*.

esf
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

A1.2: Hustě zapojené trávníky s dominancí smilky tuhé nebo metličky křivolaké v nichž se vyskytuje jen několik málo dalších druhů (*Carex bigelowii*, *Deschampsia cespitosa*, *Homogyne alpina*).

Mechové patro zpravidla chybí.

Ekologie: A1.1: deflační vrcholové plošiny, osamělé skalní útvary, mělké, vysychavé půdy, vítr, mrazové půdní formy.

A1.2: ploché hřebeny, vrcholové plošiny.

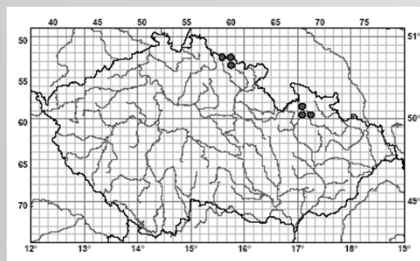
Primárně - mělké sníženiny s déle ležící sněh.pokrývkou.

Poměrně hluboké a dobře vyvinuté půdy.

V zimě - ochrana vyšší vrstvou sněh.pokrývky.

Rozšíření

Nejvyšší polohy Krkonoš, Král. Sněžníku a Hrubého Jeseníku

Ohrožení:

Eutrofizace, výsadba kleče, sešlap.

Management

- zabránit negativním vlivům (promyšleně trasovat stezky, likvidace nepůvodní kleče,...)

A2 Alpínská a subalpínská keříčková vegetace

A2.1 Alpínská vřesoviště

Natura 2000. 4060 Alpine and boreal heaths

Struktura a druhové složení:

Drobné keříčky v alpínském stupni (vřes, šicha, brusnice borůvka, brusnice brusinka), časté jsou plavuně (*Huperzia selago*, méně *Diphasiastrum alpinum*), dále *Festuca supina*, *Hieracium alpinum* agg.

Hojně lišejníky a mechy (*Cetraria*, *Cladonia*, *Polytrichum*)

Ekologie: vyfoukávaná místa nad AHL na mělkých substrátech, často vrchol. skály

Rozšíření

Nejvyšší polohy Krkonoš, Král. Sněžníku a Hrubého Jeseníku

Ohrožení:

Eutrofizace a s ní spojená expanze trav, sešlap.

Management

- zabránit negativním vlivům (promyšlený management turismu,...)

A2.2 Subalpínská brusnicová vegetace

Natura 2000. 4060 Alpine and boreal heaths

Struktura a druhové složení:

Zapojené druhově chudé porosty keříčků v subalpínském stupni (*V.myrtillus*, řidčeji *V.vitis-idaea*).

Juvenilní dřeviny-*Picea abies*, *Pinus mugo*, *Sorbus aucuparia*).

Dále trávy - *Calamagrostis villosa*, *Avenella flexuosa*, byliny:

Homogyne alpina, *Melampyrum pratense*, *Trientalis europaea*

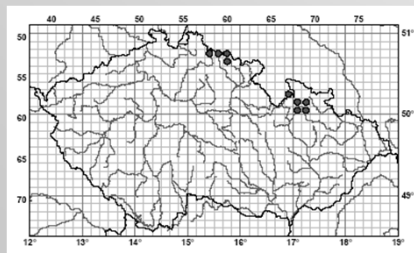

Ekologie: závětrnné i návětrnné svahy v blízkosti AHL (lemy), na konvexním reliéfu v závětrných prostorách karů a na vrchol. plošinách v mozaice s kosodřevinou.

Kamenité, mělké, vysychavé půdy, surový humus na povrchu. V zimě chráněna silnou vrstvou sněh. pokrývky.

Rozšíření

Subalpínské polohy Krkonoš, Král. Sněžníku a Hrubého Jeseníku

Ohrožení:

Eutrofizace a s ní spojená expanze trav, sešlap.

Management

- Bez aktivního managementu
- Výjimky – viz případová studie

Případová studie

Krkonoše – nevhodně provedená úprava komunikace

- Rozvoj expanzní vegetace (*Senecio nemorensis*, *Cirsium spp.*, *Deschampsia cespitosa*) podél cest v alpském stupni Krkonoš
- Důvod? - použití melafyrového vápence ke zpevnění cest.
- Řešení? – odstranit vápenec a lokální navážka (při rekonstrukci)

A3 Sněhová vyležiska

Natura 2000. 6150 Siliceous alpine and boreal grasslands

Struktura a druhové složení:

Nízké, druhově chudé a rozvolněné porosty trav o výšce do 10 cm nebo iniciální mechová vegetace na suť.substrátech.

Nardus stricta, *Molinia caerulea*, *Avenella flexuosa*, *Agrostis rupestris*.

Ekologie: terénní sníženiny s extrémně dlouho vytrvávající sněh.pokryvkou (délka veg.období-několik týdnů, sněž 8-10 měsíců v roce).

Mělké půdy, chudé na živiny a silně kyselé, tající sněž-silně provlčené + vodní eroze + soliflukce.

Sněž - ochrana před mrazem.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rozšíření

Velká kotlina, Úpská jáma, Jelení důl (vých.úbočí Sněžky),
Modrý důl a několik dalších lokalit.

Ohrožení:

Změny klimatu.

Management

- Bez aktivního managementu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

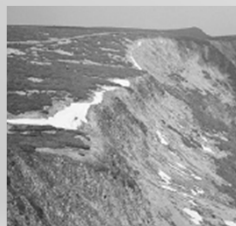

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

A4 Subalpínská vysokobylinná vegetace

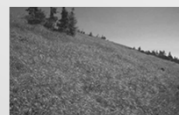
Natura 2000. 6430 Hydrophilous tall herb fringe communities of plains and of the montane to alpine levels

Struktura a druhové složení:

Porosty vysokých trav a širokolistých bylin o výšce 40-150 cm a pokryvnosti blízké 100%.

Variabilita:

- Subalpínské vysokostébelné trávničky (A4.1)
- Subalpínské vysokobylinné nivy (A4.2)
- Subalpínské kapradinové nivy (A4.3)

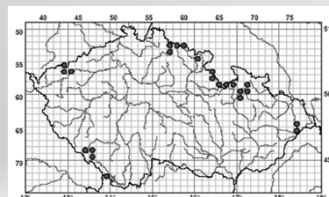
Ekologie: chráněná závětrná místa na svazích a dnech karů, okolí potoků nebo pramenišť v blízkosti horní hranice lesa. Často také lesní světliny a břehy potoků v lesním stupni.

Hluboké půdy, dostatečně zásobené vodou a živinami. Výskyt nad horní hranicí lesa-v místech větší akumulace sněhu (ochrana v zimě).

Rozšíření

Nejčastěji v okolí horní hranice lesa. Krkonoše, Hrubý Jeseník, Králický Sněžník, vzácněji i jinde.

Subalpínské vysokostébelné trávniky:

Dominantní-trávy (*Calamagrostis villosa*, *Cal. arundinacea*, *Deschampsia cespitosa*, *Molinia caerulea*,...).

Světломilné druhy dvouděložných rostlin: *Ranunculus platanifolius*, *Silene vulgaris*, *Anemone narcissiflora* aj.

Druhově obzvláště bohaté porosty s *Cal. arundinacea* - alpínské i lesní druhy (např. *Pleurospermum austriacum* x *Lilium martagon*, *Polygonatum verticillatum*).

Subalpínské vysokobylinné nivy:

Statné druhy širokolistých bylin, např. *Adenostyles alliariae*, *Aconitum callibotryon*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Cicerbita alpina*, *Veratrum album*.

Většinou úplně zapojené, 50-100 cm vysoké.

Subalpínské kapradinové nivy:

Athyrium distentifolium, *Dryopteris filix-mas*, *Aconitum callibotryon*, *Adenostyles alliariae*.

Keřovité dřeviny: *Daphne mezereum*, *Acer pseudoplatanus*

Většinou úplně zapojené.

Nepříliš hluboké, kamenité, vlhké půdy.

Ohrožení:

Vysazování kosodřeviny, expanze chrastice rákosovité a trav (*Cal. villosa*, *Avenella flexuosa*) na úkor ostatních druhů.

Management

- Odstraňování nepůvodních výsadeb kleče

A5 Skalní vegetace sudetských karů

Natura 2000. 8220 Chasmofytic vegetation on siliceous rocky slopes

Struktura a druhové složení:

Rozvolněné druhově bohaté skalní trávníky.

Vytrvalé trávy: *Agrostis alpina*, *Festuca supina*, *Festuca versicolor*, *Molinia caerulea*.

Kombinace druhů suchých oligotrofních (*Vaccinium vitis-idaea*) i vlhkých bazických půd (*Parnassia palustris*), arкто-alpinských druhů (*Bartsia alpina*, *Hedysarum hedysaroides*) i druhů nižších poloh (*Thymus pulcherrimus subsp.sudeticus*).

Ekologie: skály a skalnaté svahy v karových roklích s pravidelnými lavinami a promývané dešťovou vodou, vodou z tajícího sněhu.

Obvykle na minerálně bohatých horninách.

Rozšíření

Kary v Krkonoších, Velká a Malá kotlina v Hrubém Jeseníku.

Ohrožení:

Sběr rostlin botaniky

Management

- Bez aktivního managementu

A6 Acidofilní vegetace alpínských skal a drolin

Natura 2000. 8110 Siliceous scree of the montane to snow levels (Androsacetalia alpinae, Galeopsietalia ladani)

Struktura a druhové složení:

Nízké, nezapojené porosty o výšce do 30 cm, s převahou mechů a lišejníků a s chudým bylinným patrem (*Agrostis rupestris*, *Avenella flexuosa*, *Festuca supina*, vzácně: *Poa laxa*, *Poa riphaea*), na sutích *Cryptogramma crispera*.

Skály: *Rhizocarpon geographicum*, keříčkovité lišejníky.

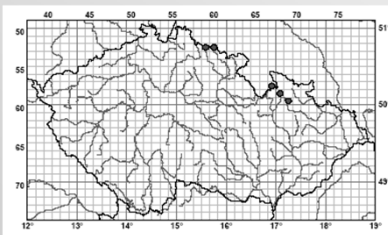

Ekologie: horské vrcholy, hřbety, izolovaná skaliska nad horní hranicí lesa a skalky v karech. Substrát-kyselé horniny.

Rozšíření

Nejvyšší polohy a kary Krkonoš, Králického Sněžníku a Hrubého Jeseníku.

Ohrožení:

Sešlap

Management

- Bez aktivního managementu

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A7 Kosodřevina

Natura 2000. 4070* Bushes with *Pinus mugo* and *Rhododendron hirsutum* (Mugo-Rhododendretum hirsuti) – prioritní stanoviště

Struktura a druhové složení:

Porosty křovité *Pinus mugo* nad horní hranicí lesa.

V keřovém patře - *Picea abies*, *Sorbus aucuparia*.

Chudé bylinné patro-nenáročné acidofilní rostliny (*Avenella flexuosa*, *Calamagrostis villosa*, *Homogyne alpina*, *Melampyrum pratense*).

Na vlhčích místech-vysokobylinné druhy.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

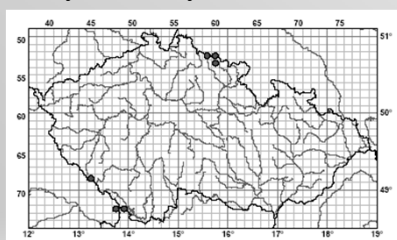
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ekologie: horské svahy, plošiny, hřebeny nad HHL.
 Extrazonálně v lesním stupni (např. suťová pole).
 Kamenité půdy, silně kyselé horské podzoly až mělké
 rankery.

Rozšíření

Přirozené porosty-Krkonoše, méně-Šumava.
 Nepůvodní porosty-Králický Sněžník, Hrubý Jeseník

Ohrožení:

? (porosty dosti odolné, pomístní napadení houbami,
 hmyzem...)

Management

- Bez aktivního managementu
- Nepůvodní porosty – postupná redukce (viz
 případová studie)

Případová studie

Krknoše – původní versus nepůvodní klečové porosty

- Management kleč. porostů navržen na ploše 148 ha
- Redukce až arondace (dosadby)
- Různě rychlá sukcese v závislosti na počátečním stavu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

A8 Subalpínské listnaté křoviny

Natura 2000. 4080 Sub-Arctic willow scrub

Subalpínské křoviny se *Salix lapponum*:

Salix lapponum, *Salix silesiaca*.

Chudé bylinné patro-druhy vysokobylinných niv.

Vysoké subalpínské listnaté křoviny:

Betula carpatica, *Rosa pendulina*, *Salix silesiaca*,

Sorbus aucuparia.

Daphne mezereum, *Lonicera nigra*,

Prunus padus subsp.borealis, *Ribes petraeum*.

Bylinné patro: vysokobylinné druhy, druhy bučin

- *Asarum europaeum*, *Milium effusum*, *Paris*

quadrifolia aj.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Ekologie: Na svazích, dnech, hranách sudetských karů, ale také podél potoků. Vlhčí půdy než v porostech kosodřeviny.

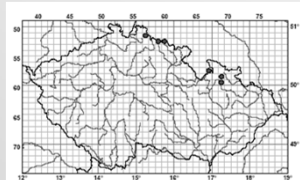
Rozšíření

Krkonoše, Králický Sněžník, Hrubý Jeseník

Ohrožení:

Bez ohrožení

Management

- Bez aktivního managementu

M4 Štěrkové říční náplavy

Struktura a druhové složení:

Na březích řek, v říčních zákrutech (jesepy), břehových lavicích nebo na ostrůvcích v toku.

V závislosti na síle toku - budovány různými sedimenty (kameny, štěrk, písek,...).

Mladé náplavy-často bez vegetace, starší-řídká, druhově chudá vegetace (*Calamagrostis pseudophragmites*, *Myricaria germanica*, *Phalaris arundinacea*).

Mechové patro chybí.

Ekologie:

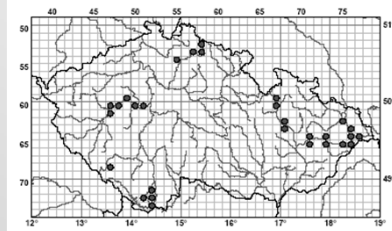
Značná pohyblivost (povodně-přesun). Vliv proudící vody a přemísťování sedimentu na vegetaci.

Nedostatek živin a vlhkosti ve svrchní vrstvě substrátu náplavů (vymývání).

Rozšíření: horní a střední toky řek, pravidelně-Podbeskydí, při větších povodních i jinde.

Ohrožení: **X**

Regulace a rekultivace vodních toků způsobující změny v sedimentačním režimu, protipovodňová opatření spojená s úpravou břehů a koryt toků, těžba štěrku.

Management

- Revitalizace vodních toků vedoucí k obnově jejich dynamiky, individuální druhová ochrana posilování populací židovíníku.

M4.1 Štěrkové náplavy bez vegetace:

Pohyblivé náplavy v kontaktu s říčním tokem, zejména ostrůvky v korytech dosud nekolonizované vegetací.

M4.2 Štěrkové náplavy s židovíníkem německým (*Myricaria germanica*):

Mladé, oligotrofní štěrkové náplavy toků v submontánním a montánním stupni. Přirozeně se židovíník vyskytuje v místech větvení koryta do ramen, k jejich častému překládání a vrstvení výsep (tzv. divočení).

Přeplavování a mech.vliv sedimentů-fragmentace rostlin a vegetativní množení-šíření.

Židovíník německý je často doprovázen vtroušenými keři vrb (*Salix daphnoides*, *Salix eleagnos-v.šedá*, *S.fragilis*).

Vzácně na náplavech podbeskydských toků Morávky (u Dobré), Kopytné a Lomné (mezi Dolní a Horní Lomnou).

Anemochorie-sekundární lokality důlních výsypek na Karvinsku či zvodněné šterky v lomu na Kotouči u Štramberka.

M4.3 Šterkové náplavy se třtinou pobřežní (*Calamagrostis pseudophragmites*):

Zapojené, druhově chudé porosty s dominantní třtinou pobřežní, dosahující výšky až 150 cm.

V bylinném patře se mohou výrazněji uplatňovat devětsily (*Petasites hybridus* a *P.kablikianus*), v nižších polohách jako dominanta také chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*).

Přeplavování a destrukce porostům nevadí, výraznější zastínění ano.

Případová studie

Narušení stěrkonosného toku – NPP Skalická Morávka

- Změna režimu vodního toku – přehrada, jez Vyšní Lhoty, Žermanický přivaděč

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

M5 Devětsilové lemy horských potoků

Natura 2000. 6430 Hydrophilous tall herb fringe communities of plains and of the montane to alpine levels

Struktura a druhové složení:

Přirozené lemové porosty podél malých vodních toků.

Statné víceleté byliny.

Dominantou nejčastěji devětsil lékařský (*Petasites officinalis*),

vzácněji devětsil Kablíkové (*P. kablikianus*).

+ širokolisté nitrofilní byliny, např. bršlice kozí noha

(*Aegopodium podagraria*), krabilice chlupatá (*Chaerophyllum*

hirsutum), tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria*) aj.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

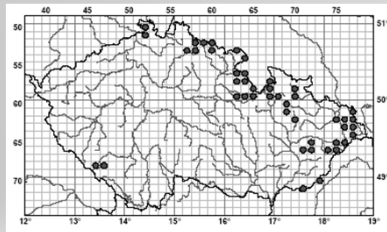
Ekologie:

Nivy malých vodních toků na dnech údolí v submontánním až montánním stupni, v nadm.výškách nejčastěji 450-800 m n.m.

Půdy s vysoko položenou hladinou spodní vody, stabilně vlhké, ale dobře provzdušněné, lehké, humózní, bohaté dusíkem a dalšími živinami.

Rozšíření

Pohraniční hory: Šumava, Lužické hory, Krkonoše, Podkrkonoší, Broumovsko, Orlické hory, Hrubý Jeseník, pohoří Moravských Karpat, pravděpodobně i jinde.

Ohrožení:

Ruderalizace, šíření invazních druhů rostlin (např. *Impatiens glandulifera* a *Reynoutria spp.*), regulace vodních toků, odlesňování, eutrofizace v důsledku znečišťování vodních toků a intenzifikace zemědělství.

Management

- Bez aktivního managementu

R1 Prameniště

Pěnovcová prameniště

Natura 2000. 7220* Petrifying springs with tufa formation
(*Cratoneurion*) – prioritní stanoviště

R1.1 Luční pěnovcová prameniště

R1.3 Lesní pěnovcová prameniště

Struktura a druhové složení:

Vegetace s inkrustacemi pěnovců a usazeninami vápnatého sintru na pramenných vývěrech a v pramenných stružkách. Vliv pěnovců na reliéf-pěnovcové jazyky, suky.

Luční p.p.: Charakter porostů určují nízké ostřice chabá (*Carex flacca*), ostřice rusá (*Carex flava*), o. prosová (*C.panicea*), suchopýry *Eriophorum angustifolium*, *E.latifolium*.

Místy výrazně zastoupeny vstavačovité (*D.majalis*, *Epipactis palustris*, *Gymnadenia densiflora*).

Lesní p.p.: převládající mechová vegetace. Dominantní mech-hrubožebrec proměnlivý (*Cratoneuron commutatum*) tmavě zelené až načervenalé barvy.

Někdy se výrazně objevují játrovky. Cévnaté rostliny mezi mechy a řasami jen vtroušeně.

Cratoneuron commutatum

Ekologie: Svahová, často extenzivně kosená prameništní slatiniště v lučních porostech, zásobovaná proudící, silně bazickou a extrémně minerálně bohatou vodou s vysokým obsahem Ca²⁺, HCO₃⁻, často i Mg²⁺.

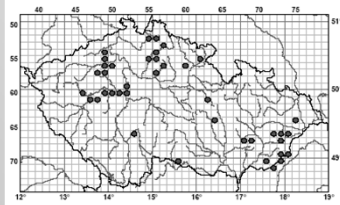
Lesní p.p.: silně zastíněná, většinou starší než luční p. (větší vrstva sedimentů).

Znak - výskyt inkrustací CaCO₃ na mech. rostlinkách i na nadzemních částech cévnatých rostlin (zejména přesliček), schránkách živočichů apod.

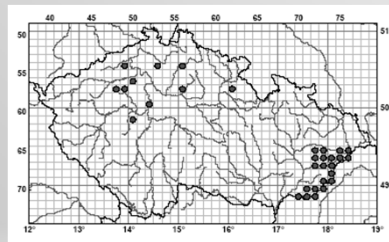
Rozšíření

Oblasti s výskytem podzemních vod bohatých vápníkem, hořčíkem a hydrogenuhličitanovými ionty, hojněji v karpatské oblasti Moravy (Luční p.p.: Bílé Karpaty, Hostýnsko-vsetínská hornatina, Zlínské vrchy, Javorníky). Lesní p.p.: roztroušeněji v ČR.

Lesní p.p.:

Luční p.p.:

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ohrožení:

Antropogenní odvodnění, pokles vydatnosti pramenů, zachycení pramene do studny, eutrofizace, změny v hospodaření, mechanické narušení intenzivní pastvou, zvěří, lesní mechanizací, hloubení tůní pro obojživelníky, výsadba smrkových kultur.

Management

- Luční p.p.: Kosení v pozdním létě, odstraňování náletu dřevin.
- Lesní p.p.: žádný aktivní

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

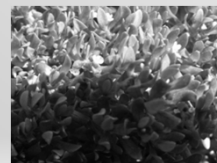
Prameniště bez tvorby pěnovců

R1.2 Luční prameniště bez tvorby pěnovců

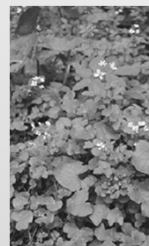
R1.4 Lesní prameniště bez tvorby pěnovců

Struktura a druhové složení: Prameniště s nízkostébelnou bylinnou nebo mechovobylinnou vegetací, lesní prameniště-místa bez vegetace.

Luční p.: Dominují zdrojovky - zdrojovka hladkosemenná (*Montia fontana*) a zdrojovka potoční (*M. hallii*), nebo vzrůstem a zbarvením podobný ptačinec mokřadní (*Stellaria uliginosa*), trávy - psineček výběžkatý (*Agrostis stolonifera*), zblochan vzplývavý (*Glyceria fluitans*), medyněk vlnatý (*Holcus lanatus*), nízké ostřice (*Carex canescens*, *C. nigra*).

Lesní p.: Fyziognomii porostu určují nejčastěji ostřice - ostřice řídkoklasá (*Carex remota*) a *C. sylvatica*, trávy, např. *Brachypodium sylvaticum* a *Festuca gigantea*, z ostatních cévnatých rostlin zejména *Cardamine amara*, *Chrysosplenium alternifolium*

Ekologie: na vydatných pramenných vývěrech uprostřed luk, případně v potůčcích nebo rašeliništích.

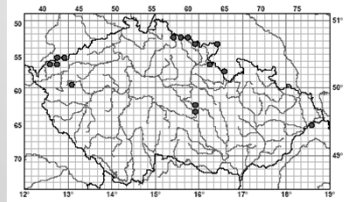
Hladina vody - po celý rok vysoko nad zpevněným dnem, vodní sloupec je vyplněn vegetací nebo organickými sedimenty.

Lesní p.: vegetace je potlačována zastíněním stromovým patrem a množstvím listopadu.

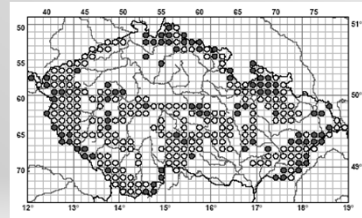

Rozšíření

Luční p.: Výskyt nedostatečně známý, pravděpodobně na celém území ČR. Ochranařsky významná prameniště se zdrojovkami se vyskytují v Krušných horách, Tepelské vrchovině, Krkonoších, Broumovsku, Orł.horách, na Českomoravské vrchovině.

Lesní p.: Po celém území ČR s hojnějším výskytem v podhorských a horských polohách.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Ohrožení:

Antropogenní odvodnění, pokles vydatnosti pramenů, zachycení pramene do studny, eutrofizace, změny v hospodaření, mechanické narušení intenzivní pastvou, zvěří, rozježdění lesní mechanizací, hloubení tůní pro obojživelníky, výsadba smrkových kultur.

Management

- Udržování okolního bezlesí.
- Lesní p.: žádný (jen eliminace uvedených negat. jevů).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

R1.5 Subalpínská prameniště

Struktura a druhové složení:

Nesouvisle zapojená prameniště nad horní hranicí lesa, ve kterých může převažovat bylinná či mechová složka.

Byliny: *Carex nigra*, *Trichophorum alpinum*, *Allium schoenoprasum* subsp. *alpinum*, *Epilobium alsinifolium*, *Swertia perennis*.

Mechy: *Cratoneuron commutatum* (viz pěnocv. prameniště), zde bez inkrustace, *Dicranella palustris* aj.

Dicranella palustris
(bezkrídlatka kostrbatá)

Ekologie: nezastíněná prameniště, nad AHL, případně na lavin.drahách a u potoků.

Mělký půdní profil, nezrašelinělý.

Rozšíření

Krkonoše, Králický Sněžník, Hrubý Jeseník.

Ohrožení:

Pokles vydatnosti pramenů, přílišné mech.narušení a eutrofizace intenzivní pastvou, pohybem turistů, ter.vozidel nebo zvěře, zalesňování okolí.

Management

- Bez aktivního managementu

R2 Slatinná a přechodová rašeliniště

R2.1 Vápnitá slatiniště

Natura 2000. 7230 Alkaline fens

Struktura a druhové složení:

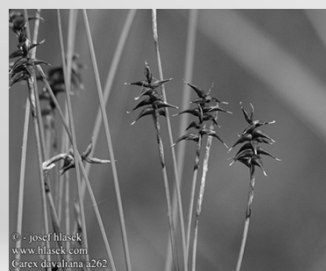
Minerotrofní rašeliniště s ostřicovomechovou vegetací a převládajícími šárochovitými rostlinami.

Ostřice davalova (*Carex davalliana*), suchopýry (*Eriophorum spp.*).

Rašeliničky chybějí, v tůňkách a na narušených místech-někdy parožnatky.

Šášina rezavá (*Schoenus ferrugineus*)

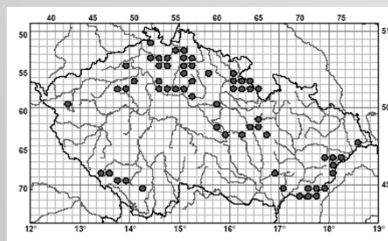
© Josef Blásek
www.blasek.com
Carex davalliana 262

Ekologie: plochá údolní i svahová prameniště rašeliniště, po celý rok zásobovaná vodou bohatou na Ca^{2+} a další ionty.

V rašelinném horizontu-značné množství min.částic.

Rozšíření

Slavkovský les, Džbán, Dokeská pánev, střední Pojizeří, hojněji v Polabí, dále Podorličí, JZ Čechy, SV část Českomor.vrchoviny, Svitavsko, Mor.Karpaty.

Ohrožení:

Povrchové odvodnění, snížení hladiny podz. vody nebo čerpání pitné vody z podloží a následná mineralizace slatiny, zarůstání dřevinami a rákosem, eutrofizace, mech.narušování, zalesňování.

Management

- Extenzivní kosení v pozdním létě, zejména na místech s nižší hladinou podzemní vody nebo tam, kde hrozí zvýšený přísun dusíku a fosforu.
- Odstraňování náletu dřevin, hrazení odvodňovacích struh.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště

Natura 2000. 7140 Transition mires and quaking bogs

Struktura a druhové složení:

Plochá nebo čoučkovitě vyklenutá ostřicovo-mechová rašeliniště s bohatě vyvinutým mechovým patrem.

Někdy - plošky s volnou vodní hladinou a submerzními mechorosty. Převládají nízké ostřice (*Carex flava*, *C. nigra*, *C. panicea*) nebo vyšší ostřice (*Carex appropinquata*, *C. lasiocarpa*, *C. rostrata*) spolu s tzv. hnědými mechy.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

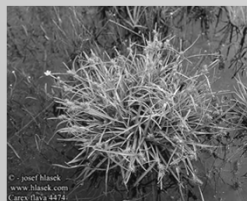

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

© - Josef Hlašek
www.hlascek.com
Carex flava 4472

© - Josef Hlašek
www.hlascek.com
Carex panicea 645

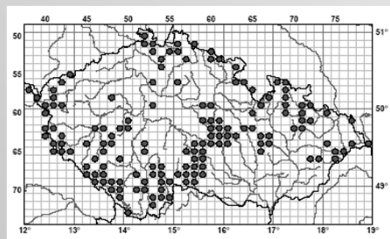

Ekologie: údolní i prameništní mezotrofní a eutrofní rašeliniště a rašelinné louky s různou mocností rašeliny (řádově v desítkách cm).

Voda má středně vysoký obsah iontů.

Rozšíření

Roztroušeně po většině území ČR s výjimkou nejteplejších oblastí s minerálně bohatým podložím.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ohrožení:

Odvodnění, zarůstání dřevinami, eutrofizace, mech.narušování, zalesňování.

Management

- Extenzivní kosení v pozdním létě, zejména na místech s nižší hladinou podzemní vody nebo tam, kde hrozí zvýšený přísun dusíku a fosforu
- Odstraňování náletu dřevin, hrazení odvodňovacích struh.
- Na intenzivních pastvinách-oplocení

Porost s *Eriophorum angustifolium*. Častá návaznost na vlhké pcháčové louky

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

R2.3 Přejchodová rašeliniště

Natura 2000. 7140 Transition mires and quaking bogs

Struktura a druhové složení:

Ostřicovo-rašeliníková vegetace s dominancí zeleně a hnědě zbarvených rašeliníků.

Bylinné patro s nižší pokrývností, nízké ostřice: *Carex echinata*, *C. nigra*, případně vysoké ostřice: *C. lasiocarpa*, *C. rostrata*, ale i jiné šáchorovité rostliny (*Eriophorum angustifolium*, *E. gracile*). Místy keřičky (*Oxycoccus palustris*, *Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*), *Drosera rotundifolia*.

Ekologie: údolní i svahová prameniště rašeliniště, okraje vodních nádrží, částečně odtěžené partie a laggy vrchovišť sycené převážně podzemní vodou chudou na vápník i ostatní min.ionty.

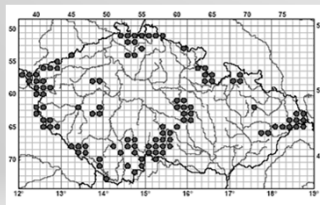
Raš. vrstva do 2 m.

Porost s *Carex canescens*, Kladské rašeliny, Slavkovský les.

Rozšíření

V chladnějších oblastech na minerálně chudém podloží. Hojněji na Šumavě, ve Slavk. lese, Krušných horách, Jiz. horách, Krkonoších, Orł. horách, Jeseníkách, ČM vrchovině, Moravskoslezských Beskydech.

Ohrožení: **X**

Odvodnění, zarůstání dřevinami, eutrofizace, mech.narušování, zalesňování.

Management

- Kosení jednou ročně v pozdním létě na místech s nižší hladinou podzemní vody
- Kácení náletu dřevin, hrazení odvodňovacích struh.

Případová studie

NPR Kladské rašeliny – část Tajga – od r. 2005 jedna z tzv. bezzásahových lokalit (dohoda AOPK, SCHKO Slavkovský les, Lesy ČR), desítky hektarů

R2.3 Zrašelinělé půdy s hrotnosemenkou bílou (*Rhynchospora alba*)

Natura 2000. 7150 Depressions on peat substrates (Rhynchosporion)

Struktura a druhové složení:

Řídce zapojená, nízkostébelná vegetace s dom. rašeliníky. V bylinném patře převažují hrotnosemenky a jiné šáchorovité rostliny, často se vyskytují i rosnatky (*D.anglica*, *intermedia*, *rotundifolia*) a plavuňka zaplavovaná (*Lycopodiella inundata*).

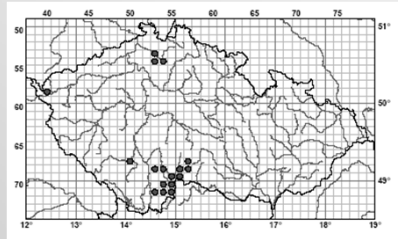

Porosty hrotnosemenky bílé (*Rhynchospora alba*)

Ekologie: trvale vlhké oligotrofní substráty zrašelinělých písků na okrajích vodních nádrží a v písčokvách, vzácněji minerálně chudá, mělká svahová prameniště rašeliniště.

Rozšíření

Chebsko, Dokeská a Třeboňská pánev, JZ okraj ČM vrchoviny.

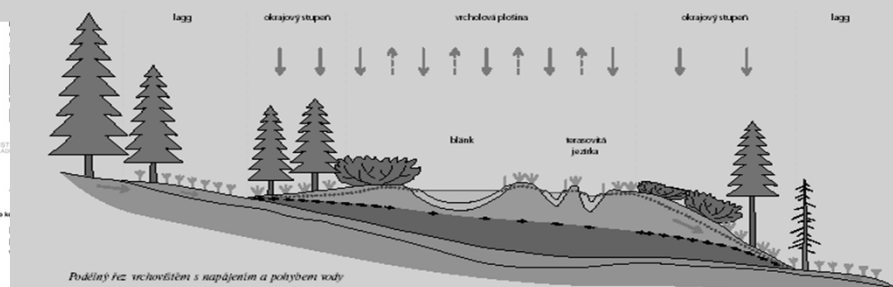
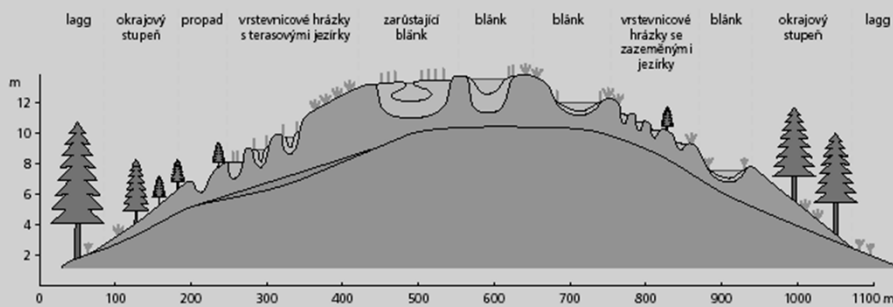
Ohrožení a management:

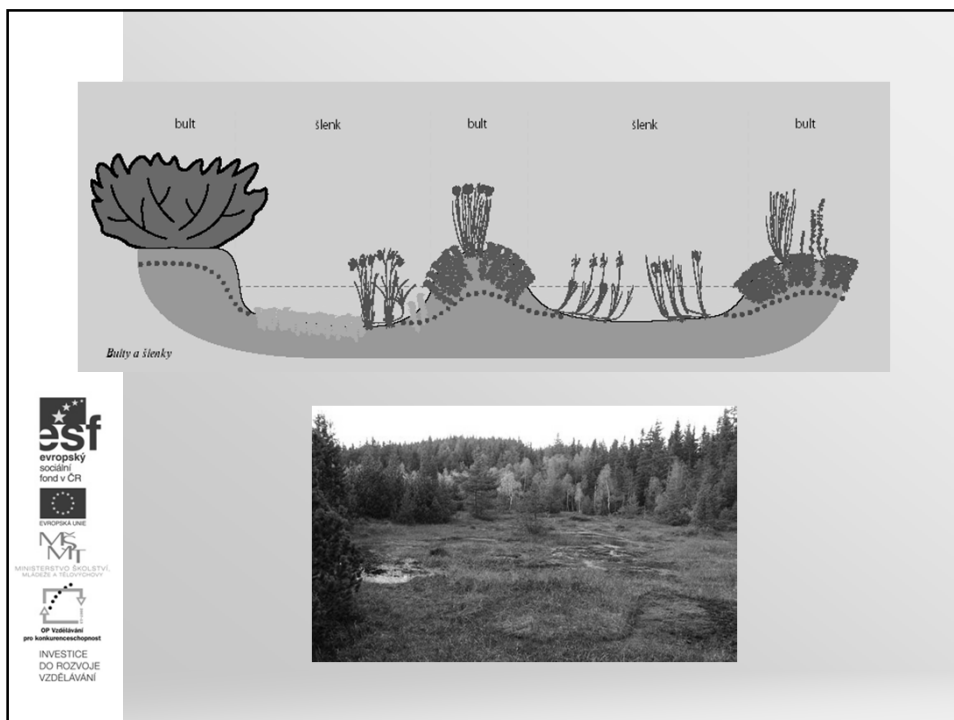

Jako u ostatních rašeliništních biotopů.

R3 Vrchoviště

R3.1 Otevřená vrchoviště

Natura 2000. 7110* Active raised bogs-prioritní stanoviště

Struktura a druhové složení:

Dominantní složka vegetace-rašeliníky, např. *Sphagnum magellanicum* (červený), *S.papillosum* (hnědý), na vlhčích místech zelenavé druhy č. *Cuspidata*.

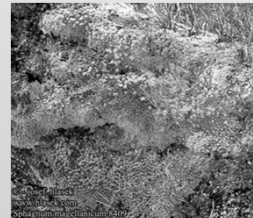
Bylinné patro-jen několik druhů: *Carex pauciflora*, *Drosera rotundifolia*, *Eriophorum vaginatum*, *Oxycoccus palustris*, keřičky a ojedinělé vyšší dřeviny.

Oxycoccus palustris

Sphagnum cuspidatum

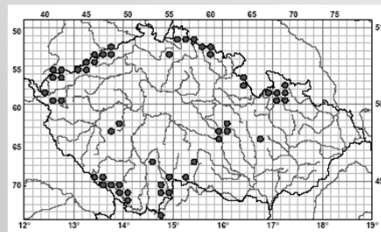
Sphagnum magellanicum

Ekologie: Horská vrchoviště s mocnou vrstvou rašeliny, zásobená převážně srážkovou vodou. Prostředí silně kyselé, oligotrofní až dystrofní.

Rozšíření

Převážně horské oblasti s vysokým srážk.úhrnem, vzácněji ve středních polohách na kontaktu s rašelinnými lesy (Chebská pánev, Slavk.les, Brdy, Třeboňská pánev, ČM vrchovina aj.).

Ohrožení:

Odvodnění, těžba rašeliny, eutrofizace, atm.depozice, letecké přihnojování nebo vápnění les.porostů, mech.narušování těžkou mechanizací, stavba vod. nádrží, pastva lesní zvěře.

Management

- Bez aktivního managementu
- Zabezpečení lokalit proti nežádoucím vlivům z okolí

R3.2 Vrchoviště s klečí

Natura 2000. 91D0*Bog woodland-prioritní stanoviště

Struktura a druhové složení:

Části horských vrchovišť, kde došlo k souvislejšímu zapojení borovice kleče (*Pinus mugo*) nebo borovice rašelinné (*P.Xpseudopumilio*). Oba druhy-až 2 m a pokryvnost 90%. V nejspodnějším mech.patře - červeně zbarvené rašeliníky (např. *S.magellanicum*, *S.rubellum*), v sušších partiích další mechorosty (*Pleurozium schreberi*) a lišejníky (*Cetraria islandica*, *Cladonia spp.*). V podrostu kleče - keříčky a dřevnatějící byliny *Betula nana*, *Empetrum hermaphroditum*, *Oxycoccus palustris*, *Rubus chamaemorus* aj.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ekologie: Vysokohorská raš. zásobená převážně srážkovou vodou někdy současně obohacovaná minerálně chudou podz.vodou.

Rašelinná vrstva často nedosahuje takové mocnosti jako u otevřených vrchovišť (sukcesně na ně navazují).

Rozšíření

Šumava, Novohradské hory, Slavkovský les, Krušné hory, Jiz.hory a vyšší polohy Krkonoš.

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

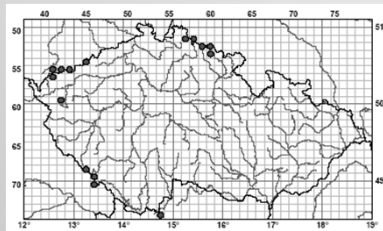

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ohrožení a management:

Podobně jako u ostatních vrchovištních biotopů.

R3.3 Vrchovištní šlenky

Natura 2000. 7110*Active raised bogs-prioritní stanoviště

Struktura a druhové složení:

Vodou vyplněné vrchovištní prohlubně se submerzními mechorosty, zejména zeleně zbarvenými rašeliníky z okruhu *S.cuspidatum* a mechem *Drepanocladus fluitans*.

Bylinné patro chudé - *Carex limosa*, *C.rostrata*, *Drosera anglica*, *D.rotundifolia*, *E.angustifolium*, *Scheuchzeria palustris*

© - josef hlasek
www.hlasek.com
Scheuchzeria palustris 4151

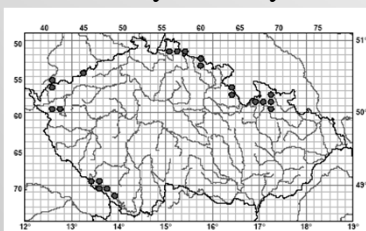
© - josef hlasek
www.hlasek.com
Carex limosa 6366

Ekologie: šlenky se střídají se suššími vyvýšeninami, různě tvarované (mrazové trhání). Na jejich okrajích - rašelinné koberce.

Šlenky nevysychají, jen v extrémně suchých sezónách může dojít k výraznému poklesu vod.hladiny

Rozšíření

Šumava, Slavkovský les, Krušné hory, Jiz.hory, Krkonoše, Orł.hory, Hrubý Jeseník

Ohrožení a management:

Jako u ostatních vrchovišť. biotopů: změny vod. režimu, odvodnění, těžba rašeliny.

R3.4 Degradovaná vrchoviště

Natura 2000. 7120 Degraded raised bogs

Struktura a druhové složení:

Heterogenní podjednotka, zahrnující hluboké tůně vzniklé odtěžením rašeliny a obklopené živým vrchovištěm (např. těžební jáma v NPR Červené blato), plošně odtěžená rašeliniště se zbytky raš.flóry (např. *Drosera rotundifolia*).

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ekologie: vrchoviště na nichž došlo k přechodným změnám kvůli odtěžení části rašeliny nebo přechodnému poklesu vodní hladiny, charakter změn však dává naději na obnovení raš. do asi 30 let.

Rozšíření

Shodné s rozšířením vrchovišť

Těžba rašeliny u nás

Šumava, Slavkovský les, Třeboňsko,... Dnes zejména lázeňství

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

